

POSTANOWIENIE

Dnia 16 czerwca 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Bohdan Bieniek

w sprawie z powództwa Stowarzyszenia "L." w P. i J. P. K.
przeciwko A. Spółce Akcyjnej w Z.
o zapłatę,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 16 czerwca 2020 r.,
skargi kasacyjnej strony pozwanej od wyroku Sądu Okręgowego w B.
z dnia 12 października 2018 r., sygn. akt V Pa (...),

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2. zasądza od pozwanego na rzecz powoda kwotę 1.350 (jeden tysiąc trzysta pięćdziesiąt) zł tytułem zwrotu kosztów procesu w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w B., wyrokiem z dnia 12 października 2018 r., oddalił apelację A. S.A. w Z. od wyroku Sądu Rejonowego w B. z dnia 27 lutego 2018 r., mocą którego zasądzono od pracodawcy na rzecz pracownika kwotę 38.991,36 zł wraz z ustawowymi odsetkami tytułem ryczałtów za noclegi.

Z ustaleń sądów wynika, że powód był zatrudniony u pozwanego na stanowisku kierowcy samochodu ciężarowego i w ramach umowy o pracę wykonywał wyjazdy za granicę. Pracodawca wypłacał z tego tytułu diety, natomiast ryczałtu za nocleg nie. Sąd odwoławczy nie dopatrywał się sprzeczności z wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 24 listopada 2014 r. (K 11/15).

Skargę kasacyjną od wyroku Sądu Okręgowego wywiódł pozwany, zaskarżając go w całości. Wniósł o jego uchylenie i orzeczenie co do istoty sprawy przez uwzględnienie apelacji pozwanego i uchylenie wyroku Sądu Rejonowego oraz oddalenie powództwa.

W skardze kasacyjnej zawarto wniosek o przyjęcie jej do rozpoznania z uwagi na występujące w sprawie istotne zagadnienie prawne (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.). Skarżący podniósł, że bogate orzecznictwo na tle ryczałtów za noclegi nie wyjaśnia problemu czy ryczałt można traktować jako umowny ekwiwalent kosztów nieponiesionych. Jego zdaniem perspektywa historyczna oraz brak przeszkód do udokumentowania wydatków na nocleg czyni jednocześnie skargę kasacyjną oczywiście zasadną.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną powód wniósł o odmowę przyjęcia jej do rozpoznania oraz orzeczenie o kosztach postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zagadnieniem prawnym w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. jest problem nowy, który nie został do tej pory bezpośrednio rozwiązany w orzecznictwie Sądu Najwyższego i dla rozwikłania którego dotychczasowe orzecznictwo jest niewystarczające. Sformułowanie istotnego zagadnienia prawnego powinno przybrać postać porównywalną z formułowaniem zagadnienia prawnego budzącego poważne wątpliwości, o którym stanowi na przykład art. 390 § 1 k.p.c. Chodzi więc o przedstawienie wyraźnych wątpliwości co do określonego przepisu (normy) lub zespołu przepisów (norm), albo szerzej i bardziej ogólnie – wątpliwości co do pewnego uregulowania prawnego (instytucji prawnej). Z przedstawionego przez wnoszącego skargę istotnego zagadnienia prawnego musi jednak wynikać, jaki jest konkretny problem prawny, na czym polegają istotne wątpliwości (na przykład interpretacyjne). Sformułowane zagadnienie winno odwoływać się w sposób generalny i abstrakcyjny do treści przepisu, który nie podlega jednoznacznej wykładni, a którego wyjaśnienie przez Sąd Najwyższy przyczyni się do rozwoju jurisprudencji i prawa pozytywnego (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia

4 lutego 2000 r., II CZ 178/99, OSNC 2000 nr 7-8, poz. 147; z dnia 16 kwietnia 2008 r., I CZ 11/08, LEX nr 393883).

Przedstawione w skardze kasacyjnej „zagadnienie” nie spełnia wyżej wskazanych wymagań, mimo obszernego uzasadnienia, które jednak koncentruje się na przesłankach historycznych oraz ekonomicznych, w tym także na różnicach w kursie walut, czy też „gotowaniu posiłku na grzałce”. Tego rodzaju wątki nie krystalizują problemu prawnego, nawet jako tło wprowadzające do zagadnień związanych z ryczałtem. Jego funkcja została szeroko wyjaśniona w judykaturze, bowiem pojęcie ryczałtu nie jest obce prawu pracy. Posługuje się nim art. 149 § 2 k.p. w kontekście wynagrodzenia za godziny nadliczbowe, czy też art. 151⁸ § 2 k.p. w płaszczyźnie dodatku za pracę w porze nocnej. Jednak ryczałt za nocleg ma inny charakter. W literaturze wyraża się stanowisko, że statusu wynagrodzenia za pracę nie posiadają np. wypłaty kompensacyjne, stanowiące rekompensatę za używanie rzeczy należących do pracownika, w ramach realizacji zadań związanych z umową o pracę. W praktyce rzecz dotyczy ryczałtu za używanie własnego samochodu do celów służbowych, czy też ryczałtu za noclegi w związku z podróżą służbową. Służą one pokryciu zwiększonych kosztów utrzymania podczas wykonywania zadań służbowych poza stałym miejscem wykonywania pracy (por. P. Wąż, Świadczenia związane ze stosunkiem pracy podlegające ochronie z art. 87-91 k.p., *Monitor Prawa Pracy* 2008 nr 8, s. 408). Z kolei w judykaturze wyrażono stanowisko, że istota ryczałtu, jako świadczenia kompensacyjnego, przeznaczonego na pokrycie kosztów noclegu, polega na tym, iż świadczenie wypłacane w takiej formie z założenia oderwane jest od rzeczywistego poniesienia kosztów (bo się ich nie dokumentuje) i nie pokrywa w całości wszystkich wydatków z określonego tytułu (por. uzasadnienie uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 12 czerwca 2014 r., II PZP 1/14, OSNP 2014 nr 12, poz. 164 i wskazane tam orzecznictwo). Literalnie rzecz ujmując ryczałt przysługuje w razie nieprzedłożenia rachunku, czyli taka sytuacja jest kwalifikowana jako koszt nieudokumentowany, który nie znajduje pokrycia w fakturze VAT, czy też paragonie fiskalnym. Idąc dalej taki nieudokumentowany koszt noclegu obejmuje nie tylko udostępnienie miejsca do spania, lecz także dostęp do pomieszczeń sanitarnych, zakupu i prania pościeli, etc. Szerzej ten problem rozwija Sąd Najwyższy z

wyrokach: z dnia 18 listopada 2014 r., II PK 36/14 (LEX nr 1567473) oraz z dnia 21 lutego 2017 r., I PK 300/15 (LEX nr 2242158). Prawdą jest, że wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 24 listopada 2016 r. (k11/15) przewartościował układ podstaw prawnych mających zastosowanie do kierowców, a wpływ tego orzeczenia na sytuację prawną kierowców ocenił Sąd Najwyższy w uchwale składu siedmiu sędziów z dnia 26 października 2017 r., III PZP 2/17 (OSNP 2018 nr 3, poz. 28). W uchwale wskazano (a także w późniejszych po niej wyrokach, na przykład z dnia 22 sierpnia 2018 r., III PK 71/17, LEX nr 2539181), że do kierowców znajdują zastosowanie reguły rozliczenia podróży służbowej przewidziane w art. 77⁵ k.p., gdy pracodawca nie uregulował zasad zwrotu należności z tytułu podróży służbowej w układzie zbiorowym pracy, regulaminie wynagradzania lub umowie o pracę.

Z tego względu żaden z argumentów kontestowanych w uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie może przeciwdziałać słusznym roszczeniom powoda o zwrot ryczałtów za noclegi, skoro faktycznie nocował poza domem i znosił wszelkie niedogodności, jakie wiążą się z nocowaniem w warunkach odbiegających od noclegu w domu lub hotelu (motelu). Ten aspekt szeroko wyjaśnił Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 19 grudnia 2017 r., I PK 249/16 (LEX nr 2440465). W judykaturze zwrócono również uwagę, że jeżeli regulamin wynagradzania przyznaje prawo tylko do diet i nie reguluje prawa do ryczałtów, to w takim układzie zależności źródłem prawa do ryczałtów jest tylko regulacja powszechna i granicą minimalną może być 25% limitu ryczałtu za nocleg według prawa powszechnego (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19 grudnia 2017 r., I PK 246/16, LEX nr 2438316).

Sumując powyższe, nie ma także podstaw do stwierdzenia, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.).

Z tych przyczyn Sąd Najwyższy orzekł z mocy art. 398⁹ § 2 k.p.c. i art. 108 § 1 w związku z art. 398²¹ k.p.c.